

УДК 342.9+341.1

В. В. Нижникова

кандидат юридичних наук

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра адміністративного та господарського права

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

У статті розглядається питання про участь України у таких міжнародних організаціях, як Всесвітня митна організація, Світова організація торгівлі, Організація Об'єднаних Націй, що стало основним стимулом для її приєднання до міжнародних договорів у сфері спрощення та гармонізації національних митних процедур. Вказано спільні дії України та Європейського Союзу.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, міжнародні конвенції, митне право.

Постановка проблеми. Практика міжнародного співробітництва свідчить, що найпоширенішими засобами співпраці в міжнародній сфері є укладання міжнародних угод та участь держав у роботі митних союзів та міжнародних митних організацій. Використовуючи ці засоби, країни можуть дійти компромісу між собою. Загалом же ці засоби суттєво впливають на розвиток митної справи. Міжнародне співробітництво безпосередньо пов'язано з процесом імплементації, за допомогою якої відбувається фактична реалізація міжнародних угод на території України.

Україна є активним учасником міжнародних торговельних процесів та відповідних основних міжнародно-правових актів, що підвищує зацікавленість нашої держави в оптимізації й удосконаленні стандартів, норм і положень, що регулюють відповідні відносини.

Національна митна практика підтверджує потребу і можливості подальшого впровадження міжнародно-правових стандартів до національного законодавства — для спрощення та гармонізації митних процедур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика співробітництва України з міжнародними організаціями, особливо у митній сфері, є надзвичайно актуальною. Окремі аспекти вказаної проблеми розглядалися у працях представників науки міжнародного та митного права як України, так і зарубіжних держав. Серед них: І. Г. Бережнюк, К. Г. Борисов, Н. Є. Буваєва, С. В. Ківалов, Б. А. Кормич, С. М. Перепьолкін, К. К. Сандровський та інші.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є визначення міжнародних стандартів, що є важливими для України у розвитку національної митної справи. Пропонується проаналізувати співпрацю України з міжнародними організаціями у напрямку спрощення та гармонізації митних процедур та вплив її на національне законодавство.

Виклад основного матеріалу. Україна, яка більше двадцяти років тому проголосила курс на інтеграцію у світовий економічний і правовий простір, повинна використати найкращі здобутки як окремих держав, так і міжнародних організацій, щоб знайти своє місце у світовій системі. Безперечно, одним із найбільш гострих питань у сфері економічного розвитку нашої держави упродовж тривалого часу залишається покращення міжнародного митного співробітництва.

Хоча законодавство України у цій сфері постійно змінюється, воно ще далеке від ідеалів. Одним із оптимальних шляхів розв'язання проблеми є використання доробку і стандартів Всесвітньої митної організації у сфері митного регулювання. Саме тому посилення співробітництва України з Всесвітньою митною організацією уявляється нагальним засобом, який дасть змогу Україні подолати шлях реформування національного законодавства найменш болісно і створить правове підґрунтя для економічного зростання. Крім того, це є й одним із тих кроків, які необхідно зробити Україні для імплементації угоди, укладеної з Європейським Союзом, та виконання зобов'язань перед іншими міжнародними організаціями.

Завданням Всесвітньої митної організації є усунення перешкод при здійсненні міжнародних економічних чи торговельних відносин, шляхом уніфікації та гармонізації національних митних систем. Саме правовий статус відображає вплив організації на держав-членів в плані координації дотримання єдиних стандартів у сфері міжнародних митних відносин.

Україна стала членом Ради митного співробітництва з 10 листопада 1992 року [1]. Після вступу до Всесвітньої митної організації Україна стала стороною її семи конвенцій: Конвенції про створення Ради митного співробітництва, підписаної 15 грудня 1950 року (Україна приєдналась до цієї Конвенції 10 листопада 1992 року); Митної конвенції, що стосується контейнерів, підписаної 2 грудня 1972 року (УРСР приєдналась до неї 22 жовтня 1973 року) [2]; Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція), підписаної 18 травня 1973 року (УРСР приєдналась до неї 18 травня 1973 року; зараз Конвенція не діє, оскільки в 1999 році було підписано Доповнену конвенцію, яка має аналогічну назву); Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (Конвенція Найробі), підписаної 9 червня 1977 року (Україна стала стороною цієї Конвенції 11 липня 2000 року) [3]; Міжнародної конвенції про гармонізовану систему опису та кодування товарів, підписаної 14 червня 1983 року (наша держава приєдналась до неї 26 червня 2002 року) [4]; Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція), підписаної 26 червня 1990 року (приєднання України до конвенції відбулося 24 березня 2004 року) [5]; Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Доповнена Київська конвенція), прийнятої 26 червня 1999 року (5 жовтня 2006 року до неї приєдналась й Україна) [6].

Найбільшим значним досягненням у напрямку впровадження Україною міжнародних стандартів оновленої Київської конвенції стало прийняття 13.03.2012 р. нової редакції Митного кодексу України (далі — МКУ), який

набрав чинності 01.06.2012 р. [7]. МКУ містить максимальну кількість норм прямої дії, які приведені у відповідність до вимог оновленої Кіотської конвенції, а саме: дозволяє використовувати електронне декларування всім охочим підприємцям без будь-яких обмежень та у всіх митних режимах; визначає вичерпний перелік документів, потрібних для митного оформлення; надає право декларанту на внесення змін до митної декларації, подавати неповну декларацію для оформлення товарів, якщо він не володіє точними відомостями про товар; скорочує час митного оформлення однієї імпоротно-експортної операції з 24 годин до 4; запроваджує пост-аудит, тобто право митниці здійснювати митний контроль після закінчення експортно-імпоротної операції підприємця; дозволяє українським підприємцям, які тривалий час працюють на ринку, не мають заборгованостей, не допускають суттєвих правопорушень, отримати статус уповноваженого оператора економічної діяльності; суттєво розширює права підприємців у частині оскарження рішень, дій та бездіяльності митних органів та їх посадових осіб.

Прийняття рамкових стандартів дуже важливе для України, саме вони дозволяють Україні: застосовувати передові міжнародні стандарти у розвитку національної митної справи; створити сприятливіші умови для розвитку міжнародної торгівлі; поліпшити здатність виявляти і контролювати вантажі, які підпадають під критерії ризику; збільшити ефективність управління рухом товарних потоків; скоротити тривалість процедур митного контролю і випуску товарів у вільний обіг [8, с. 9].

Однак необхідно вказати, що приєднання чи ратифікація міжнародних конвенцій не може розв'язати усіх проблем, які існують в нашій державі. Важливе місце у процесі реалізації міжнародних норм на практиці займає приведення національного законодавства у відповідність із ратифікованими міжнародними угодами. Також необхідно удосконалити всю систему законодавства України в галузі зовнішньоекономічних зв'язків, приведення її у відповідність до чинних у міжнародному спілкуванні принципів та норм.

Підтвердженням високої оцінки роботи митних органів України стало проведення у травні 2000 року у Києві Дня відкритих дверей Всесвітньої митної організації. Вперше день відкритих дверей було проведено поза межами штаб-квартири цієї авторитетної міжнародної організації [9, с. 373].

З 2000 по 2012 рік в Україні з короткими перервами працювали експерти Всесвітньої митної організації. Метою їх роботи було надання консультацій щодо реформування митних органів України.

З 26 по 28 червня 2014 року в Брюсселі делегація Державної фіскальної служби України взяла участь у роботі 121/122 сесій Ради Всесвітньої митної організації. Радою одногolosно прийнято Декларацію щодо нелегальної торгівлі дикими тваринами для ефективної боротьби та стримування поширення цього явища [10].

Особливо активною є співпраця між Україною та Всесвітньою митною організацією в академічній сфері, в частині розвитку та впровадження стандартів організації у науковій та освітній сферах. Україну в цій співпраці представляє Університет митної справи та фінансів — спеціалізо-

ваний вищий навчальний заклад з митної справи, який знаходиться в м. Дніпропетровську.

Двадцять шостого червня 2010 року був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між Державною митною службою та Всесвітньою митною організацією щодо офіційного створення її Регіонального навчального центру [11].

Нині Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації в Україні — це міждисциплінарний регіональний центр для Європейського регіону організації, який проводить навчання, підвищення кваліфікації, наукові дослідження в галузі митної справи і є пілотною базою Європейського регіону Всесвітньої митної організації з імплементації стандартів організації на академічному рівні, з впровадження стратегії організаційного розвитку та підтримки її членів.

Другим значним кроком у напрямку спрощення та гармонізації національних митних процедур є вступ України до Світової Організації Торгівлі (далі — СОТ). Згідно з процедурами СОТ із 16 травня 2008 року Україна набула членство у цій міжнародній організації [12].

Вступ до СОТ означає для України: інтеграцію до міжнародної ринкової економіки, створення правових засад для стабільного і передбачуваного ведення бізнесу і міжнародної торгівлі; доступ до міжнародного механізму врегулювання торговельних спорів; створення сприятливого клімату для іноземних інвестицій; більш широкий вибір товарів і послуг, отримання Україною статусу повноправного учасника міжнародної торгівлі, що збільшить її можливості брати участь у регіональних союзах і об'єднаннях.

Що стосується основних напрямків подальшої роботи в умовах членства України в СОТ, то наша держава спрямовуватиме свої зусилля на: запровадження чіткої, взаємної співпраці між урядом України та СОТ; забезпечення співробітництва з відповідними комітетами СОТ, участь у двосторонніх та багатосторонніх переговорах в рамках СОТ; забезпечення виконання зобов'язань України, взятих в рамках вступу до СОТ; сприяння українським експортерам у покращенні інформованості щодо доступу на ринки країн — членів СОТ.

Серед глобальних міжнародних організацій, в яких Україна є повноправним членом, необхідно відмітити ООН та організації системи ООН. Україна бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є: підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини.

Двадцять четвертого березня 2011 року представники установ системи ООН та Уряду України підписали Рамкову програму партнерства Уряду України — ООН на 2012–2016 роки [13]. Новий документ визначив стратегічні напрями співробітництва та партнерства між Україною та ООН. Тематичні напрями, в рамках яких Уряд України та ООН погодились на співробітництво: стале економічне зростання та подолання бідності; соціальний розвиток; врядування; навколишнє середовище і зміна клімату.

Кандидатуру України висунуто на обрання до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН на період 2016–2017 рр., до складу Ради ООН з прав людини на період 2018–2020 рр., до складу Економічної і Соціальної Ради ООН на період 2019–2021 рр.

У контексті політичного курсу євроінтеграції Україна взяла на себе зобов'язання привести своє законодавство в частині митної політики до стандартів ЄС.

У 2014 р. Україна ратифікувала Угоду про асоціацію з ЄС. Політичну частину Угоди про асоціацію «Україна — ЄС» було підписано 21.03.2014 р. Економічну частину угоди було підписано 27.06.2014 р. [14].

Спільні дії України та ЄС передбачають: сприяння законній торгівлі шляхом ефективного впровадження і дотримання вимог законодавства; уникнення дискримінаційних навантажень на економічних операторів, запобігання шахрайству і сприяння економічним операторам; застосування єдиного адміністративного документа у цілях митного декларування; ефективність, прозорість і спрощення митних процедур; застосування сучасних митних методів, зокрема оцінки ризиків, постаудитного контролю та методів аудиту компаній; скорочення витрат і збільшення передбачуваності для суб'єктів господарювання, зокрема для малих та середніх підприємств; застосування міжнародних документів, що використовуються у митній справі і торгівлі, у тому числі тих, що розроблені ВМО, СОТ, а також керівних принципів ЄС, таких як митні прототипи; вжиття заходів для відображення та виконання положень переглянутої Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур 1973 р. (Київська конвенція); здійснення попереднього забезпечення обов'язкових рішень щодо тарифної класифікації та правил походження. Сторони гарантують, що рішення можуть бути скасовані або анульовані лише після нотифікації причетного суб'єкта та не матимуть зворотної дії, якщо тільки рішення не були прийняті на основі недостовірної або неповної інформації; застосування спрощених процедур для вповноважених трейдерів відповідно до об'єктивних та недискримінаційних критеріїв; встановлення правил, які забезпечать, щоб будь-які штрафи, накладені за порушення митного законодавства, були пропорційними і недискримінаційними, а не призводили до невинуватених затримок; застосування прозорих, недискримінаційних і пропорційних правил щодо ліцензування митних брокерів.

Розділ 4 Угоди про асоціацію України та ЄС охоплює такі важливі питання у митній сфері, як: національний режим та доступ товарів на ринки; технічні бар'єри у торгівлі; сприяння торгівлі і співробітництву в митній сфері; правила походження товарів; рух капіталів і платежів тощо. Цей розділ Угоди про асоціацію, в якій ідеться про встановлення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, має набрати чинності 31 грудня 2015 року. Необхідно відмітити, що українськими законодавцями також постійно ведеться робота з приведення Митного кодексу України у відповідність до глави 5 Угоди про асоціацію «Митні питання та сприяння торгівлі», у відповідність до додатка XV «Наближення митного законодавства». Вважаємо, що за всі роки української незалежності підписання цієї

Угоди — найбільш значний крок у сфері гармонізації й уніфікації митного законодавства. Цей крок також свідчить про зміну Україною вектора розвитку у міжнародному митному співробітництві з СНД та ЄС. Розцінюємо це як дуже перспективне рішення для нашої держави, оскільки рівень митного регулювання в ЄС є якісно значно кращим від рівня СНД.

Висновки. Виходячи із викладеного вище, можна зазначити, що приєднання України до основних міжнародних конвенцій у сфері спрощення та гармонізації митних процедур, а також приєднання її до основних міжнародних організацій у цій сфері дає безсумнівні переваги для участі в міжнародній торгівлі та є важливим кроком на шляху інтеграції до світового економічного простору. Гармонізація українського митного законодавства в рамках міжнародно-правових відносин є й важливим нормотворчим процесом розвитку митного права в нашій державі.

Список літератури

1. Про приєднання України до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 року [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України № 2479-ХІІ від 19 червня 1992 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2479-12/> — Назва з екрана.
2. О порядке применения таможенной конвенции, касающейся контейнеров, 1972 года [Электронный ресурс] : указ, Главное управление государственного таможенного контроля при Совете Министров СССР № 11-38/7 от 4 апреля 1989 года. — Режим доступа: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1076.120.0> — Название с экрана.
3. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї [Електронний ресурс] : указ Президента України № 699/2000 від 23 травня 2000 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/699/2000> — Назва з екрана.
4. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [Електронний ресурс] : указ Президента України № 466/2002 від 17 травня 2002 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/466/2002> — Назва з екрана.
5. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення [Електронний ресурс] : закон України № 1661-IV від 24 березня 2004 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1661/15> — Назва з екрана.
6. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у змінений редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс] : закон України № 227-V від 5 жовтня 2006 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16> — Назва з екрана.
7. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> — Назва з екрана.
8. Гаврюшенко Т. Підписано Декларацію про наміри щодо імплементації на національному рівні Рамкових стандартів безпеки та сприяння міжнародній торгівлі / Т. Гаврюшенко // Митниця. — 2006. — № 2(15). — С. 9–13.
9. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. — Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. — 373 с.
10. Делегація Державної фіскальної служби взяла участь в роботі ради митного співробітництва Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс] // Офіційний портал Дер-

жавної фіскальної служби України. — Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/pro-sfs-ukraini/struktura-/apararat/12-departament-mijnarodnih-zvyazkiv/povidomlennya/155365.html> — Назва з екрана.

11. Регіональний навчальний центр Європейського регіону Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс] // Академія митної служби України; цит. 16.12.2013 р. — Режим доступу: <http://www.ambu.org.ua/node/1133> — Назва з екрана.
12. Співробітництво України зі Світовою організацією торгівлі [Електронний ресурс] // Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: <http://www.me.gov.ua/> — Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/wto/ukr/981.html> — Назва з екрана.
13. Уряд України та ООН підписали Рамкову програму партнерства на 2012–2016 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1292> — Назва з екрана.
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.14 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://comevpoint.rada.gov.ua/komevpoint/doccatalog/document?id=56219> — Назва з екрана.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2015

В. В. Нижникова

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра административного и хозяйственного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ В СФЕРЕ ТАМОЖЕННОГО ДЕЛА

Резюме

Рассмотрено участие Украины в таких международных организациях как Всемирная таможенная организация, Всемирная торговая организация, Организация Объединенных Наций, что стало основным стимулом для присоединения ее к международным договорам в сфере упрощения и гармонизации таможенных процедур. Указаны совместные действия Украины и Европейского Союза.

Принятие международных стандартов позволяет Украине: применять передовые международные стандарты в развитии национального таможенного дела; создать благоприятные условия для развития международной торговли; улучшить способность выявлять и контролировать грузы, которые попадают под критерии риска; увеличить эффективность управления движением товарных потоков; сократить длительность процедур таможенного контроля и таможенного оформления.

Важное место в процессе реализации международных норм на практике занимает приведение национального законодательства в соответствие с ратифицированными международными соглашениями.

Ключевые слова: международное сотрудничество, международные конвенции, таможенное право.

V. V. Nizhnikova

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Administrative and Economic Law
Frantsuzskiy boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

COOPERATION OF UKRAINE WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE SPHERE OF CUSTOMS BUSINESS

Summary

Participation of Ukraine in such international organizations as the World Customs Organization, the World Trade Organization and the United Nations Organization is considered in the article what has become the main stimulus for joining it international treaties in the sphere of simplification and harmonization of customs formalities. Joint actions of Ukraine and the European Union are also pointed out.

Acceptance of international standards allows Ukraine: to use advanced international standards in the development of national customs business; to create favorable conditions for the development of international trade; to improve the capacity of revealing and control cargos which fall under the risk criterion; to increase the effectiveness of management in goods flow movement; to shorten the procedure of customs control and customs formalities.

Bringing of national legislation in line with the ratified international agreements is of great importance in the process of implementation of international standards.

Key words: international cooperation, international conventions, customs law.